

Adam A. Zych¹

*Walka karnawału z postem, czyli Dekameron naszych czasów**

The Fight Between Carnival and Lent, that is The Decameron of our time

Streszczenie: Jesienią 2021 r. przeprowadzono plebiscyt „21 Osób Flexi na XXI wiek”, zorganizowany przez Flexi.pl – Spółkę z o.o. Przedmiotem tego artykułu były wartość diagnostyczna ocen w tym plebiscycie, jak również uwarunkowania psychologiczne i społeczne rzetelności, trafności i obiektywności ocen wydawanych przez członków kapituły. Na podstawie badań w działaniu dokonano analizy demograficzno-profesjonalnej danych. W dyskusji wyników zwrócono uwagę na mechanizm autodecepcji oraz na propozycje dotyczące aktywizacji i aktywności w okresie późnej dorosłości, które w dużej mierze koncentrują się na ofercie rozrywkowej i rekreacyjnej, odnosząc te kwestie do exodusu uchodźców wojennych, trwającej pandemii koronawirusa, gwałtownie wzrastających cen energii i kosztów utrzymania, inflacji i realnego zagrożenia recesją.

Słowa kluczowe: ageizm, badanie w działaniu, feminizacja starości, generacja 50+, oszukiwanie siebie, pandemia koronawirusa, plebiscyt, późna dorosłość, stereotyp wiekowy, starość, starzenie się, wartość diagnostyczna oceny

Summary: In autumn 2021, the "21 people for the 21st century" plebiscite was organized by Flexi.pl - a private limited company. This article aims to assess the diagnostic value of the assessments in this plebiscite, as well as the psychological and social determinants of the reliability, validity, and objectivity of the assessments issued by the jury members. Based on the action research, a demographic-professional data analysis was performed. In the discussion of the results, attention was drawn to the mechanism of self-deception and proposals regarding activation and

¹ Dolnośląska Szkoła Wyższa we Wrocławiu, e-mail: adam.zych@dsw.edu.pl

* Autor tego artykułu w 2001 r. złożył następujące oświadczenie: *nie pracowałem, nie pełniłem służby ani nie byłem świadomym i tajnym współpracownikiem organów bezpieczeństwa państwa*. Źródło: <https://pkw.gov.pl/wybory-i-referenda/wybory-do-sejmu-i-do-senatu/wybory-do-sejmu-i-senatu-w-2001-r/komunikaty-okregowej-komisji-wyborczej/obwieszczenie-okregowej-komisji-wyborczej-nr-33-w-kielcach> [dostęp: 23.11.2022].

activity in late adulthood, which primarily focuses on entertainment and recreational offers, relating these issues to the exodus of war refugees, the ongoing COVID-19 pandemic, rapidly rising energy prices and maintenance costs, inflation, and the real threat of recession.

Keywords: ageism, action research, feminization of old age, generation 50+, self-deception, coronavirus pandemic, plebiscite, late adulthood, age-based stereotype, old age, aging, the diagnostic value of the assessment

Motto:

Dusza moja – pragnie postu, ciało – karnawału!
Jacek Kaczmarek (1957–2004)

Wprowadzenie

do tego szkicu piszę w pierwszy dzień *koronakarnawału*, rozprzestrzeniony pomiędzy „szczępcie się a odczpcie się” oraz między koronawirusem a „koronaświrusem”. We wstępie do *Dekameronu* Giovanni Boccaccio (1313–1375) zanotował:

W r. 1348 mór nawiedził Florencję; kilka lat pierwszej plaga ta uczuć się dała rozmaitym krajom Wschodu, ztamtąd spustoszenia jej rozeszły się aż ku Zachodowi, z kąd wreszcie, za sprawą grzechów naszych lub za wpływem ciał niebieskich, przyszła do naszego miasta. Tutaj w kilku dniach niezmiernie nagle postępy uczyniła, pomimo usiłowań władz, ku zabezpieczeniu mieszkańców. Nie pomogło ani oczyszczenie miasta, ani zakaz wpuszczania do niego chorych, ani modły i procesje publiczne, ani inne roztropne nader przepisy. [...] Wielu obywateli, sądząc, że umiarkowanie i wstrzemięźliwość przeciw epidemii zabezpieczyć mogą, zgromadziwszy się, zamknęli w domach, gdzie żadnego chorego nie było. Tam, oddzielni od innych towarzystw, żyli, nie przyjmując obcych, strzegąc się nawet wszelkiego stosunku z zewnętrznym światem, pożywając delikatne mięsiwa w niewielkiej ilości, pijąc wina wyborowe, zajmując się tylko grą, muzyką i tańcem, dla zapomnienia o zarazie i śmierci, która zewnątrz ich domów szalała [przekład Władysława Ordon] (Boccaccio, 1874, s. 11–13).

Zdaniem Agnieszki Banaś (2019, s. 40): „Dżuma – czyli czarna śmierć – zebrała w historii ogromne żniwo [w samej Florencji ok. 100 tys. osób, tyle co w Polsce zmarło na COVID-19 przez prawie dwa lata – przyp. aut.], a Boccaccio chciał poprzez swoje dzieło w pewien sposób przeciwstawić się temu nieszczęściu”. Zbiór stu powiastek, które w ciągu dziesięciu dni w roku 1348 opowiadane były przez siedem florentynek i trzech florentczyków, „ukrytych przed plagą w pałacu, miał dać ludziom namiastkę normalności” (Banaś, 2019).

Zapewne taką „namiastką normalności” miała być – zorganizowana jesienią 2021 roku – pierwsza edycja ogólnopolskiego plebiscytu „21 Osób Flexi na XXI wiek”. Organizator – Flexi.pl – zarejestrowana w 2009 r., w Krajowym Rejestrze Sądowym w Poznaniu, spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, której przedmiotem jest działalność portali internetowych – nie zauważył jednak, że weszliśmy już w trzecią dekadę XXI stulecia...

„Idea i misja” plebiscytu to: „Jak pokazać talenty i wartość generacji 50+? Flexi.pl uruchamia Plebiscyt 21 osób Flexi na XXI w., by zwrócić społeczną uwagę na generację 50+. Jesteśmy przekonani, że warto spojrzeć na osoby, które tak wiele dokonały. I są to zarówno osoby Znane i Lubiane, cenione w świecie mediów, kultury, jak również wyjątkowe w swoich lokalnych środowiskach. Plebiscyt podkreśli, jak wiele Generacja 50+ osiąga i jaki ma wpływ na całe społeczeństwo. Pokazując szeroki nurt osiągnięć tego Pokolenia, chcemy też przełamywać krzywdzące stereotypy na temat osób 50+. Naszym celem jest także zachęcenie do działania, samorealizacji i przełamywania barier technologicznych, społecznych, kulturowych. Chcemy też aktywnie budować różnorodność w zespołach i społeczeństwie. Mamy przekonanie, że osoby urodzone w XX wieku wprowadzają swoją wiedzę, twórczością, działaniem i odwagą społeczeństwo w XXI wiek. Decydują, dają przykład i są otwarte, a także dzielą się doświadczeniem. Dzięki Plebiscytowi te wartościowe i unikalne [powinno być: unikatowe – przyp. aut.] cechy zostaną zauważone i docenione”².

Celem plebiscytu „21 Osób Flexi na XXI wiek” jest zatem „uświadomienie wszystkim, że pokolenie pięćdziesięciolatek, sześćdziesięciolatek i starszych niezwykle mocno odcisnęło swój ślad we współczesnym świecie i wciąż jest gotowe, by uczestniczyć w zmianach, wskazywać kierunki oraz dzielić się wiedzą i doświadczeniem. Współpracując przy tym z młodszymi pokoleniami, bo nie ma lepszych i efektywniejszych zespołów niż te złożone ze zróżnicowanych wiekowo osób”³.

Przed niemal pięćdziesięcioma laty dane mi było zrealizować badania empiryczne dotyczące psychologicznych i społecznych uwarunkowań wartości diagnostycznej procesu oceniania. Zdaniem mojego mistrza – profesora Wincentego Okonia (1914–2011): „Jest rzeczą niemal niemożliwą uniknąć **subiektywizmu** w ocenianiu. Ów subiektywizm jest tym większy, im mniej wyraźne są kryteria ocen, a i niezależnie od tego tkwi on w naturze wszelkiego oceniania” (Okon, 1971, s. 315–316). Subiektywizmem tym – z natury rzeczy – obciążony być może

2 <https://flexi.pl/aktywnosc-50plus/plebiscyt-21-osob-flexi-na-xxi-wiek-czyli-jak-docenic-osobowosci-w-generacji-50-1979> [dostęp: 7.01.2022].

3 <https://plebiscyt21.flexi.pl/> [dostęp: 7.01.2022].

każdy plebiscyt rozumiany jako „głosowanie czytelników, słuchaczy lub widzów na osobę lub rzecz, która ich zdaniem jest najlepsza pod jakimś względem”⁴. Jest to swego rodzaju ocena wyznaczająca osobom ocenianym określone miejsca w strukturze społecznej. Dodajmy, że jakakolwiek ocena powinna być społecznie słuszna, sprawiedliwa i obiektywna – w odczuciu zarówno oceniających, tj. członków kapituły plebiscytu, jak i ocenianych, czyli osób nominowanych. Mówiąc bardziej precyzyjnie: procesy kontrolowania i oceniania powinny być rzetelne (stałe, ściśle, dokładne), trafne (adekwatne) i obiektywne (bezstronne, sprawiedliwe), zatem charakteryzować się wysoką wartością diagnostyczną. W tym miejscu pojawiają się następujące pytania badawcze: Jaka jest wartość diagnostyczna ocen w plebiscycie „21 Osób Flexi na XXI wiek”? oraz Jakie są uwarunkowania psychologiczne i społeczne rzetelności, trafności i obiektywności ocen ferowanych przez członków kapituły? Chcąc odpowiedzieć na nie, postanowiłem wejść w sytuację uczestnika tego plebiscytu, wybierając kategorię „Znani i Lubiani”. Zgodnie z regulaminem kandydat w tej kategorii „jest osobą powszechnie znaną i publicznie działającą na rzecz społeczeństwa, w szczególności w obszarze sztuki, kultury, biznesu, mediów lub sportu”⁵. Przesłane zgłoszenie mojej osoby do plebiscytu zostało przez organizatora zaakceptowane w dniu 28.09.2021 r. Przystąpiłem wówczas do realizacji omawianego w tym artykule badania.

Założenia badania w działaniu

Badanie w działaniu (ang. *action research*) – określane również jako badanie interwencyjne, uczestniczące lub badanie działaniowe – to studium społecznej sytuacji, w której znajduje się badacz, z zamiarem ulepszenia jej, oraz ukierunkowane na poprawę jakości działania w jej obrębie (zob. Pilch, Bauman, 2001, s. 307). Ten rodzaj badania ma zatem na celu „nie tylko generowanie wiedzy na jakiś temat, lecz także indywidualny i organizacyjny rozwój – zmianę, która ma pozwolić na doskonalenie tego, co się robi” (Góral i in., 2019, s. 72). W istocie jest to „koncepcja badawcza lub podejście badawcze, których celem jest połączenie badań naukowych z rozwiązywaniem problemów społecznych...” (Góral i in., 2019; Rapport, 1970).

Zapoczątkowane w późnych latach 40. XX wieku przez Kurta Lewina (1890–1947) *action research* zawsze odnosi się do problemów, które mają znaczenie dla badacza, niesie ze sobą określone praktyczne konsekwencje, łączy w sobie role

4 <https://sjp.pwn.pl/sjp/plebiscyt;2500977.html> [dostęp: 7.01.2022].

5 <https://plebiscyt21.flexi.pl/regulamin-plebiscytu> [dostęp: 23.11.2021].

praktyka i badacza oraz odbywa się przy współdziałaniu uczestników sytuacji, w której przebiega badanie, zaś istotnymi etapami są m.in. identyfikacja problemu, rekonesans badawczy, a także monitorowanie i ewaluacja procesu wprowadzania w życie uzyskanych rezultatów (por. Lewin, 1946, 2010). Prowadząc badanie w działaniu, wykorzystałem analizę danych, obserwację, analizę dokumentów i stron internetowych, a także korespondencję elektroniczną prowadzoną z organizatorem plebiscytu.

Analizę demograficzno-profesjonalną danych ułatwią zapewne informacje zamieszczone w tab. 1–4.

Tabela 1. Znani i Lubiani [ZL] – charakterystyka demograficzna

Kategoria	Kandydaci		Nominowani		Laureaci	
	lb	%	lb	%	lb	%
Płeć						
Kobiety	26	59,1	15	71,4	7	70
Mężczyźni	18	40,9	6	28,6	3	30
Razem	44	100	21	100	10	100
Wiek	lb	%	lb	%	lb	%
51–55	3	6,8	1	4,8	1	10
56–60	5	11,4	2	9,5	1	10
61–65	5	11,4	2	9,5	1	10
66–70	15	34,1	9	42,8	4	40
71–75	5	11,4	1	4,8	1	10
76–80	6	13,6	3	14,3	0	0
81–85	2	4,5	2	9,5	2	20
86–90	1	2,3	0	0,0	0	0
Brak danych	2	4,5	1	4,8	0	0
Razem	44	100	21	100	10	100

Źródło: badania własne

Tabela 2. Odkrycia Flexi [OF] – charakterystyka demograficzna

Kategoria	Kandydaci		Nominowani		Laureaci	
	lb	%	lb	%	lb	%
Płeć						
Kobiety	47	69,1	15	68,2	8	72,7
Mężczyźni	21	30,9	7	31,8	3	27,3
Razem	68	100	22	100	11	100
Wiek	lb	%	lb	%	lb	%
51–55	6	8,8	1	4,5	1	9,1

Kategoria	Kandydaci		Nominowani		Laureaci	
	lb	%	lb	%	lb	%
56-60	10	14,7	3	13,6	3	27,3
61-65	10	14,7	2	9,1	0	0,0
66-70	11	16,2	5	22,7	1	9,1
71-75	3	4,4	1	4,5	1	9,1
76-80	1	1,5	0	0,0	0	0,0
81-85	1	1,5	0	0,0	0	0,0
86-90	0	0,0	0	0,0	0	0,0
91-95	1	1,5	1	4,5	1	9,1
Brak danych	25	36,8	9	40,9	4	36,3
Razem	68	100	22	100	11	100

Źródło: badania własne

Tabela 3. Znani i Lubiani [ZL] – charakterystyka profesjonalna

Kategoria	Kandydaci		Nominowani		Laureaci	
	lb	%	lb	%	lb	%
Profesja**						
Biznes	1	2,3	0	0,0	0	0
Działalność społ.	4	9,1	3	14,3	2	20
Kultura	10	22,7	4	19,0	1	10
Media	2	4,5	1	4,8	0	0
Medycyna	2	4,5	2	9,5	2	20
Nauka	3	6,8	1	4,8	0	0
Podróże	3	6,8	1	4,8	0	0
Prezura	6	13,6	4	19,0	4	40
Psychologia	2	4,5	0	0,0	0	0
Sport	2	4,5	0	0,0	0	0
Sztuka	1	2,3	0	0,0	0	0
Wpływ społeczny	8	18,2	5	23,8	1	10
Razem	44	100	21	100	10	100

** Objaśnienia: biznes obejmuje również marketing i zarządzanie; działalność społeczna obejmuje też działalność charytatywną; kultura obejmuje aktorstwo, fotografię artystyczną i piosenkarstwo; media obejmują również dziennikarstwo; nauka obejmuje czynnych zawodowo profesorów belwederskich; podróże obejmują także turystykę; psychologia obejmuje też psychoterapię; sztuka obejmuje również wystawiennictwo; a wpływ społeczny obejmuje aktualnie czynne i czynnych blogerki i blogerów, influencerki i influencerów oraz youtuberki i youtuberów.

Źródło: badania własne

Tabela 4. Odkrycia Flexi [OF] – charakterystyka profesjonalna

Kategoria	Kandydaci		Nominowani		Laureaci	
	lb	%	lb	%	lb	%
Profesja***						
Biznes	23	33,8	5	22,7	3	27,3
Działalność społ.	13	19,1	7	31,8	4	36,3
Emerytura	6	8,8	1	4,5	0	0,0
Kultura	3	4,4	0	0,0	0	0,0
Media	4	5,9	2	9,1	0	0,0
Medycyna	1	1,5	0	0,0	0	0,0
Pedagogika	1	2,3	0	0,0	0	0,0
Prezesura	6	8,8	3	13,6	2	18,2
Psychologia	1	1,5	1	4,5	1	9,1
Rzemiosło	1	1,5	1	4,5	1	9,1
Sport	1	1,5	1	4,5	0	0,0
Sztuka	3	4,4	1	4,5	0	0,0
Wpływ społeczny	1	1,5	0	0,0	0	0,0
Brak danych	4	5,9	0	0,0	0	0,0
Razem	68	≈ 100	22	≈ 100	11	100

*** Objaśnienia: biznes obejmuje również marketing, usługi turystyczne i zarządzanie; działalność społeczna obejmuje też działalność charytatywną; kultura obejmuje fotografię zawodową i pisanstwo; media obejmują także dziennikarstwo; psychologia obejmuje też psychoterapie; sztuka obejmuje działalność amatorską i edukację artystyczną; zaś wpływ społeczny obejmuje aktualnie czynne blogerki.

Źródło: badania własne

Nowym, niezgłębionym jeszcze zjawiskiem, jakie pojawiło się w naszych czasach, jest feminizacja starości, która polega na dominacji starzejących się i starych kobiet, co znajduje odzwierciedlenie w danych plebiscytu: ogółem zgłoszonych zostało 65% kobiet i 35% mężczyzn, nominowanych odpowiednio 73% i 27%, oraz laureatek 71% i laureatów 29%. Dominacja ta widoczna jest we wszystkich grupach wieku, z tym że czynnik wieku trudniej jest przeanalizować z powodu niejasnych kryteriów wiekowych plebiscytu – dolna granica została określona bowiem na 50+, tj. wiek 51 lat, zaś górna granica pozostała otwarta; realny przedział wieku obejmował zatem 51–87 lat w grupie ZL i 51–91 lat w grupie OF, przy czym co piąta kobieta (19,6%) kandydująca w tym plebiscycie nie podała swojego wieku. Celnie ujęła tę kwestię ceniona dyrygent i pedagog, Anna Szostak (ur. 1957), mówiąc: „Kobiety w pewnym wieku już czasu nie liczą”. Dodajmy, że połowę miejsc na podium plebiscytu w grupie ZL zajęli młodzi-starzy (ang. *young-old*). Termin ten odnosi się raczej do osób starszych, które są zdolne utrzymać

swoją niezależność funkcjonalną, aniżeli do ich indywidualnego wieku kalendarzowego, niemniej jednak czasami jest używany do określenia osób w wieku od 66. do 75. roku życia, zaś w grupie OF – pomijając brak danych – 36,4% to osoby z przedpola starości, czyli w wieku 51–60 lat.

Z kolei biorąc pod uwagę profesję osób uczestniczących w plebiscycie, najwięcej w grupie ZL zgłoszono ludzi kultury, obejmującej aktorstwo, fotografię artystyczną i piosenkarstwo – 22,7%, następnie – wpływu społecznego, obejmującego aktualnie czynne i czynnych blogerki i blogerów, influencerki i influencerów oraz youtuberki i youtuberów – 18,2%. Trzecie miejsce wśród zgłoszonych zajęły osoby kierujące fundacjami i stowarzyszeniami – 13,6%. Ta grupa pań prezes to 40% laureatek i laureatów plebiscytu. Natomiast w grupie OF najwięcej zgłoszono ludzi biznesu, obejmującego również marketing, usługi turystyczne i zarządzanie – 33,8%, osób zajmujących się działalnością charytatywną lub społeczną – 19,1%. Proporcje te uległy zmianie po wyłonieniu laureatek i laureatów – 36,3% działalność charytatywna lub społeczna, biznes – 27,3% oraz prezesura – 18,2%.

Dyskusja wyników

Podstawowymi warunkami przeprowadzenia jakiegokolwiek plebiscytu są: jednoznaczne kryteria oceny kandydatów, pełna jawność wyników głosowania i uzasadnienie wydawanych ocen. Organizator w przesłanej mi korespondencji elektronicznej pisze: „**Plebiscyt honoruje wybitnych Przedstawicieli Pokolenia Flexi i pokazuje osiągnięcia aktywnych 50-, 60- 70-, 80-latków!** Bo trudno wyobrazić sobie współczesną kulturę, sztukę, naukę, media i działalność charytatywną bez przedstawicieli Generacji Flexi!”, wyjaśniając, że: „Wyboru Laureatów dokonała 8-osobowa Kapituła, był to przedmiot długich dyskusji. My, jako organizator, wg regulaminu nie mieliśmy głosu, natomiast Kapituła kierowała się w swoich wyborach tym, aby pokazać osoby, które pokazały szerszej publiczności, że zawsze jest szansa na zmianę. A także na odkrycie nowych perspektyw w tym wieku i na wspieranie innych. Dla nas jednak wszyscy Kandydaci są wygrani i to chcemy podkreślać”. W tym miejscu konieczne jest wyjaśnienie, że zgodnie z § 1. ust. 6. regulaminu: „**Kapituła Plebiscytu** to kapituła składająca się [z] od 6 (sześciu) do 15 (piętnastu) osób wskazanych przez Organizatora, która wybierze i ogłosi 21 (dwudziestu jeden) Laureatów”⁶.

Po pierwsze, kapituła powinna obejmować nieparzystą liczbę osób, np.: 5, 7 lub 9, by nie dochodziło do remisowych, dodajmy – niejawnych – głosowań, a po drugie, zgodnie z polskim przysłowiem: *Pańskie oko konia tuczy*, w jej skład

6 <https://plebiscyt21.flexi.pl/regulamin-plebiscytu> [dostęp: 23.11.2022].

powinien wchodzić również – np. z głosem doradczym – przedstawiciel organizatora plebiscytu. Kolejna kwestia to ważne pytanie: Czy kapituła plebiscytu ma wybierać laureatów spośród nominowanych, czy też powinna nominować ze zgłoszonych kandydatów? Takie rozwiązanie przewiduje regulamin najstarszego w Polsce plebiscytu „Przeglądu Sportowego” na najlepszego sportowca roku. Tam też wyniki głosowania określają kolejność laureatów. Np. w 1980 r. na pierwszym miejscu, z wynikiem 400 842 pkt, znalazł się wybitny lekkoatleta i olimpijczyk, który w plebiscycie portalu Flexi.pl nie miał nawet szansy, by zostać nominowanym, podobnie jak inny sportowiec, wcześniej wyróżniony tytułem Trenera Roku 2001, a niedawno odznaczony Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski (2022). Istotna jest również jawność wyników plebiscytu. Przy nazwiskach osób nominowanych powinna być umieszczona liczba uzyskanych głosów lub punktów – tego w plebiscycie portalu Flexi.pl jednak zabrakło.

Każda ocena powinna być uzasadniona. Zamiast powtarzać na liście laureatów i laureatów – obecne też w zakładce **kandydaci** – banalne często charakterystyki, w rodzaju: „Wyczuwa głęboki smutek, cierpienie, ból, bezradność, rozpacz – nie z powodu czegoś lub kogoś – w każdym człowieku. Wysłuchuje, pochyla się, wyciąga rękę do każdego, nad kim się zapala światełko pomocy. Czasem widoczne tylko dla niej. Nie dotyczy to żadnej specyficznej z jakiegoś powodu grupy ludzi. Takie światełka zapalają się na różnych etapach naszego życia nad każdym z nas”⁷ – należało raczej podać uzasadnienie wyboru przez kapitułę plebiscytu tej właśnie, a nie innej osoby.

Zastrzeżenia wzbudza również internetowa forma przeprowadzenia plebiscytu za pomocą głosowania z wykorzystaniem jedynie poczty elektronicznej. W tym miejscu warto wyjaśnić, że w 2020 r. z Internetu korzystało w Polsce 25% osób w wieku 60–65 lat i jedynie 9% wieku 80 lat i powyżej. W plebiscycie tym nie uczestniczyły zatem osoby starsze wykluczone cyfrowo, które nie posiadają dostępu do Internetu i/lub nie mają koniecznych kompetencji w tym zakresie.

Na wartość diagnostyczną wydawanych ocen wpływać mogą również czynniki sytuacyjne. Taką okolicznością mogła być pandemia koronawirusa, trwająca w świecie od trzech lat. Nie powinna zatem dziwić obecność wśród laureatów plebiscytu eksperta Naczelnej Rady Lekarskiej ds. walki z COVID-19 bądź też osoby „niwelujące” społeczne i psychologiczne skutki pandemii. Gdyby nie czas pandemii, zapewne o tych osobach nikt by nie słyszał. Jest to zarazem problem kryteriów oceny: czy oceniamy nominowanych za wieloletnie czy też za akcyjne, jednorazowe działania; czy za podeszły wiek, czy „za zasługi”; czy też za obecność w mediach społecznościowych.

7 <https://plebiscyt21.flexi.pl/> [dostęp: 7.01.2022].

Intencją organizatorów tego plebiscytu, zgodnie z jego regulaminem, jest przełamywanie krzywdzących stereotypów na temat osób w wieku 50+, tj. uproszczonych, schematycznych i na ogół zabarwionych emocjonalnie obrazów osób przekraczających *smugę cienia*, jakie rozpowszechnione są w danej zbiorowości społecznej oraz utrwalone przez tradycję i trudne do zmiany. Szlachetna to intencja, ale mamy nie tylko negatywne, ale też pozytywne mity lub wyobrażenia na temat ludzi starzejących się i starych, które tworzy i utrwała ten plebiscyt. Mam na myśli np. stereotyp mądrej babci i dziarskiego dziadka. Oto parę charakterystyk z podanej wyżej strony: „Poznałam ją w grupie Mądre Babcie, gdzie z wielką pasją oddaje nam piękno świata [...] najbrzydszą pogodę potrafi zmienić w coś dobrego i pozytywnego. W jej radosnym uśmiechu zawsze świeci słońce”, „jest moderatorką grupy dyskusyjnej Mądre Babcie. [...] Ma złote serce, poczucie humoru, dystans i rozsądek”. „Społeczność zgromadzona na Facebooku wokół Mądrej Babci w mediach społecznościowych to dzisiaj już ponad 300 tysięcy kobiet”. Mądrą babcie znajdziemy zatem na Facebooku, ale nie w kuchni czy na spacerze z wnuczętami.

Poważnym błędem organizatora był podział uczestników plebiscytu na dwie kategorie: osób znanych i lubianych oraz tzw. odkryć Flexi, bez wyróżnienia dziedzin szczegółowych, np. w rodzaju: I. biznes, marketing i zarządzanie, II. działalność charytatywna i społeczna, III. kultura, IV. medycyna, V. nauka, VI. podróże i turystyka, VII. prezesura (fundacji lub stowarzyszeń), VIII. psychologia i psychoterapia, IX. sport, X. wpływ społeczny etc., gdyż przykładowo nie da się porównywać ze sobą spodeczka i filiżanki – chociaż jedno i drugie ma swoją wartość, jednakże służą one do czegoś innego.

Parafrazując słowa Juliusza Cezara (100–44 p.n.e.), laureatka plebiscytu „musi być wolna nawet od cienia podejrzeń”. Odnosi się to także do laureatów. Na polskim portalu sportowym znajduję nocną porą wiadomość, że jeden z najwybitniejszych tenisistów świata przegrał rozprawę apelacyjną i został usunięty z drabinki turniejowej, gdyż „nie udało się przekonać Australijczyków do wydania mu pozwolenia na wzięcie udziału w turnieju, pomimo tego że jest niezaszczepiony”⁸. Prosta piłka tenisowa: **zasady to zasady**. Pod koniec grudnia 2020 r. jedna z laureatek plebiscytu Flexi.pl stała się „twarzą afery szczepionkowej”⁹. Poza wszelką kolejnością przyjęła szczepionkę przeciw COVID-19, była z tego powodu szczęśliwa i czuła się świetnie... A co z zasadami? Inny laureat, również aktor, którego „poczucie humoru [...]

8 <https://www.sport.pl/tenis/7,64987,28008130,jest-reakcja-australian-open-novak-djokovic-usuniecie.html> [dostęp: 16.01.2022].

9 <https://www.rp.pl/diagnostyka-i-terapię/art8714411-krystyna-janda-tez-zaszczepiona-wum-wyjaśnia> [dostęp: 16.01.2022].

nie opuszcza podczas występów i przeprowadzonych wywiadów”, stał się ostatnio „twarzą kampanii piwowskiej”¹⁰. Czyżby promotor „dedykowanych puszek piwa i innych działań promocyjnych” miał stać się wzorem osobowym dla najmłodszych generacji?

Przeglądając strony internetowe, znajduję na nich informacje o jednym z kandydatów oraz o jednym z laureatów plebiscytu portalu Flexi.pl¹¹. Pierwszy to przeszkolony funkcjonariusz Służby Bezpieczeństwa PRL-u, zaś drugi z nich to świadomy i tajny współpracownik organów bezpieczeństwa państwa minionego czasu. Budzi to mój uzasadniony sprzeciw, by tacy ludzie wprowadzali moje Wnuczęta w XXI wiek.

Ostatnia, nie mniej ważna, sprawa to **konflikt interesów**. Mam na myśli zgłoszenie przez trzech partnerów medialnych plebiscytu portalu Flexi.pl pięciu kandydatek, z których aż trzy zostały laureatkami (zob. ilustr. 1 i 2).

Z rozbijającą, a przy tym naiwną, szczerością redaktor naczelna „Gazety Senior” wyznała: „Muszę się do czegoś przyznać. Kiedy zdecydowaliśmy w redakcji, aby objąć Plebiscyt patronatem medialnym, pomyślałam, że warto zgłosić naszego kandydata, aby pobudzić ducha rywalizacji wśród czytelników, zachęcić do głosowania i śledzenia kolejnych etapów konkursu. Czytelnicy nie zawiedli, za co im serdecznie dziękuję. Ale dopiero później pomyślałam...” (*Tak żyjemy, jak myślimy*, 2022, s. 2). [Tutaj moja supozycja: *Czy nie zachodzi konflikt interesów?* – przyp. aut.] Tego wyraźnego konfliktu interesów nie dostrzegły również zgłoszone osoby, wyrażając zgodę na kandydowanie w tym plebiscycie. Pragnę przypomnieć w tym miejscu znaną maksymę: *Gdy nie wiadomo, o co chodzi, wiadomo, że chodzi o pieniądze, i to o duże pieniądze, gdyż biznes to biznes, a polityka to polityka. Mam na myśli srebrną gospodarkę, która może być złotym interesem...* Zatem nie oszukujmy się: zarówno patroni medialni, jak i sam twórca plebiscytu – portal Flexi.pl – są to instytucje czysto biznesowe, dlatego nie jestem zdziwiony wynikami plebiscytu – w obydwu kategoriach (ZL i OF) dominują *sami swoi* – panie prezes różnych fundacji i stowarzyszeń oraz ludzie biznesu.

10 <https://www.kp.pl/dla-mediow/lech-rozwija-wspolprace-z-polish-hip-hop-festival>) [dostęp: 16.01.2022].

11 <https://katalog.bip.ipn.gov.pl/informacje/26267> [dostęp: 16.01.2022], <https://www.infor.pl/akt-prawny/MPO.2005.008.0000153,metryka,obwieszczenie-prezesa-rady-ministrow-o-tresci-oswiadczenia-zlozonego-przez-osobe-powolywana-na-kierownicze-stanowisko-panstwowe-przez-prezesa-rady-ministrow.html> [dostęp: 16.01.2022].

Ilustr. 1. Okładka „Gazety Senior”, będącej patronem medialnym plebiscytu.

Źródło: <https://www.gazetasenior.pl/wp-content/uploads/2021/12/Gazeta-Senior-styczen-2022.pdf> [dostęp: 6.01.2022].

Ilustr. 2. Informacja o wynikach na portalu „Głosu Seniora” – patrona medialnego plebiscytu.

Patronat medialny:

Źródło: <https://glosseniora.pl/2021/12/01/poznajcie-laureatow-i-edycji-ogolnopolskiego-plebiscytu-21-osob-flexi-na-xxi-wiek/> [dostęp: 6.01.2022].

Walka karnawału z postem...

Będąc przed wieloma laty w Muzeum Historycznym w Wiedniu, przez dłuższą chwilę nie mogłem oderwać wzroku od obrazu niderlandzkiego malarza Pietera Bruegla starszego (ok. 1525–1569), wyjątkowej opowieści o walce karnawału z postem. Ten rodzajowy obraz chcę odnieść do mitu wiecznej młodości, zestawiając dwie twarze kobiet nie pierwszej młodości – oddzielone czasową przestrzenią niemal pięciuset lat... (zob. ilustr. 3 i 4). Prawie 40 lat temu Edgar Morin (1983, s. 211) twierdził: „Jesteśmy w fazie łagodnego usuwania na ubocze; pod pojęciem »trzeciego wieku« kryje się spychanie na boczny tor starych ludzi, którym na osłodę dano parę gadżetów i pewność, że nie umrą z głodu”. Wtórowała mu Esther Vilar (2008, s. 20–21) w swej unikatowej sztuce pt. *Starość jest piękna*:

Ponieważ „młodość” oznacza, że się należy do was, że jest się kimś, a „starość”, że się nie należy do nikogo i jest się nikim, staramy się jak najdłużej być podobni do was. Zaczynamy dość wcześnie. Około czterdziestki staramy się wyglądać na trzydziestkę. Około pięćdziesiątki na czterdziestkę, sześćdziesiątki na pięćdziesiątkę, siedemdziesiątki na sześćdziesiątkę. I w taki oto sposób pozostajemy zawsze o kilka lat młodszy [...]. I tak ciągle robimy z siebie durniów na waszych oczach. Wykrzykujemy – każdy ma tyle lat, na ile się czuje! Każdy ma tyle lat, na ile wygląda. Wygladzamy zmarszczki, farbujemy włosy, ukrywamy łysiny, wciągamy brzuchy i dopasowujemy się do waszych ubrań. No i oczywiście odwiedzamy wasze dyskoteki, tańczymy wasze tańce, podkradamy wasze powiedzonka. Wciskamy się w wasze samochody, dosiadamy waszych motocykli i, rzecz jasna, flirtujemy z waszymi dziewczynami. Przez cały czas oszukujemy się, że nikt nie zauważy naszego kłamstwa. Nie zauważy czterdziestolatka, który udaje trzydziestolatka, czy pięćdziesięciolatka, który udaje czterdziestolatka. Boimy się i ze strachu tracimy jedyną rzecz, jaka naprawdę należy do nas – godność dojrzałego wieku. Godność, której już do śmierci wielu z nas nie odzyska [przekład Bożeny Intrator].

Ilustr. 3. Pieter Bruegel (ok. 1525–1569): *Walka karnawału z postem* (1559, fragment)

https://www.wikiwand.com/de/Der_Kampf_zwischen_Karneval_und_Fasten [domena publiczna – dostęp: 4.10.2022].

Sytuacja jest o tyle trudna, że współcześnie zaobserwować można szczególny dyktat młodości, na który zwrócił uwagę reżyser i scenarzysta Andrzej Saramonowicz (2010, s. 46), mówiąc: „Młodość – a co za tym idzie, wiążące się z nią nieodłącznie świeżość, jędrność i uroda – stała się wartością nadrzędną. Każdy, kto przestaje być młody (choćby nie wiadomo jak się przed tym bronił), coraz dotkliwiej odczuwa, że jest gorszy. [...] Powtórzę raz jeszcze: to wszystko wiąże się z totalitarnym dyktatem młodości. Bycie niepomarszczonym stało się potrzebą quasi-religijną. Kiedy zatem współczesny człowiek dostrzega, że jego fizyczność się degradowa, sam przenosi się do obozu obywateli drugiej kategorii”.

Profesor Mieczysław Malewski¹² dodaje, że

starość, podobnie jak dzieciństwo, młodość, dorosłość, jest konstruktem kulturowym narzucanym na biografię każdej jednostki. [...] Kultura ponowoczesna rozerwała związek pomiędzy wiekiem biologicznym i starością, tę ostatnią spychając w niebyt. Ponowoczesność afirmuje młodość, cielesność, konsumpcję, modę i hedonistyczny styl życia (podróżowanie, zabawa). Starzenie się byłoby więc procesem postępującej utraty tych kulturowo cennych atrybutów tożsamości, a sama starość definiowana

12 zob. <https://bip.usz.edu.pl...>, s. 2–3, 2019.

poprzez ich deficyt. Towarzyszą temu zmiany w sferze regulacji zachowań. [...] można powiedzieć, że o ile zachowania ludzi młodych są motywowane dumą, o tyle aktywność ludzi starych jest regulowana poczuciem wstydu. Po prostu starym być nie wypada. Chyba że, pomimo życiowych trosk, jest się zadowolonym, aktywnym, przedsiębiorczym i nastawionym optymistycznie, także wobec nieodległej perspektywy odejścia.

Ilustr. 4. Okładka „Gazety Senior” [2022, nr 9].

Miesięcznik
www.GazetaSenior.pl

Gazeta Senior Kraj
ISSN 2450 - 1883

Wydanie 09/2022
(wrzesień)

Wycieczki Biura Podróży ARION str. 6

Gazeta Senior

9 782450 188300
Czasopismo bezpłatne.
Koszt przewoźny indywidualny 4 zł brutto.

HARMONOGRAM
Wrocławskie
Dni Seniora 2022
Bawimy się w klimacie lat 70.

**TURNUS SANATORYJNY
Z NFZ W GORĘ?**
PODWYŻKA 2023 R.
[PROGNOZA]

**PRZEGLĄD
LEKOWY**
DLA PORATOWANIA
ZDROWIA I PORTFELA

**14. EMERYTURA
UWAGA
NA OSZUSTÓW!**

PHISHING
CZYLI KRADZIEŻ
DANYCH OSOBOWYCH
[PORADNIK]

KINO DLA SENIORA
• „ILUZJA” Z AGATĄ BUZEK

**kolejne
wydanie
28 września**

ŚWIĘTA ORAZ DNI SENIORA
CO, GDZIE, KIEDY?

JESIEŃ 2022

Źródło: <https://www.gazetasenior.pl/wp-content/uploads/2022/08/Gazeta-Senior-wrzesien-09-2022.pdf>
[dostęp: 4.10.2022].

Połączenie nieśmiertelności z tęsknotą za wieczną młodością odnajdziemy w wyjątkowej urody obrazach *fontanny młodości*, m.in. Lucasa Cranacha starszego (1472–1553), Gastona La Touche'a (1854–1913) czy Paula-Jeana Gervaisa (1859–1936), ale również w zjawiskach kultury popularnej społeczeństwa zorientowanego na młodość, w którym jednostki angażują się w poszukiwanie środków do zwalniania i/lub odwracania procesu starzenia się, takich jak ruch *anti-aging*, czyli medycyna przeciwstarzeniowa.

Współcześnie wielu ludzi starzejących się może oszukiwać samych siebie, tj. uruchamiać mechanizm autodecepcji. Tendencja ta jest zgeneralizowanym sposobem reagowania na zagrożenie. Samooszukiwanie jest zachowaniem, którego motywy mogą być nieświadome lub nieadekwatnie postrzegane przez jednostkę z powodu nieprzyznawania się do prawdziwych motywów. Z badań empirycznych prowadzonych nad autodecepcją wynika, że tendencja do samo-okłamywania się jest związana z wysokim poziomem potrzeby aprobaty społecznej i lęku, z wypieraniem własnych uczuć negatywnych i z postawami obronnymi. Oszukiwanie samego siebie świadczy o zniekształconej percepcji rzeczywistości i jest wyrazem unikania prawdy o samym sobie. I wreszcie, im większa niepewność osobowa człowieka i związana z nią postawa obronna, tym większa staje się jego autodecepcja. Szczególnym rodzajem samooszukiwania jest poprawianie sobie samopoczucia poprzez „zaklinanie rzeczywistości”, począwszy od przemijających mód gimnastycznych w rodzaju hula-hoop i przebieżki, czyli joggingu w latach 50. i 60. minionego wieku, poprzez aerobik i szpanowanie z kijkami *nordic walking* na początku tego stulecia, aż do premiery *silver trendbooka* pod znamienym hasłem: *Starość jest trendy...*, ale w rzeczy samej starość jest na czasie, gdy uwzględnimy wzrastające – rodzinne i społeczne – obciążenie starością.

Juwenalia – Senioralia – Funeralia...

Absolutnie nie jestem zdziwiony wpisaniem w wymienioną wyliczankę takich atrakcji dla osób starszych, jak: Igrzyska Olimpijskie Seniorów, Dni Seniora, obejmujące ruch, wiedzę i rozrywkę po sześćdziesiątce, mające już pięćdziesięcioletnią tradycję *wybory nieco starszej miss* czy modeling po 65. roku życia, nie wspominając o *starości na wybiegu*, czyli pokazach mody stylowych seniorów pod nazwami: *Modna jesień życia* lub *Odczaruj jesień życia...*

Łacińskie Juwenalia – igrzyska młodzieńców – współcześnie zastępują *Senioralia*, by sięgnąć do niestosownych antonimów – igrzyska nestorów, staruchów, zramolałych starców – z bogatym programem, obejmującym np.: marsz kapeluszy, które „mają dusze”, konkurs na artystycznie wykonaną maseczkę przeciwCOVIDOWĄ, wybory miss i mistera trzeciej młodości lub złotego wieku, nie zapominając

o senioralnych miss: foto, publiczności, gracji, elegancji i – rzecz jasna – miss uśmiechu. Do tego należy dołożyć kolejny sezon „randkowego programu *reality show*” pod niebanalnym tytułem: „Sanatorium miłości”, czwartą już edycję programu telewizyjnego typu *talent show* – „The Voice Senior” – określanego jako „miód na serce” – z dość wyraźnymi założeniami, że „metryka jest metryką, dusza duszą, a młodość młodością” i że „w każdym wieku wszystko można, a zwłaszcza spełniać swoje marzenia”, gdyż „marzenia mają to do siebie, że się spełniają”. Na koniec dodam infantyilizujący osoby starsze program telewizji regionalnej – „Starszaki”, a stąd już tylko krok do dokumentalnego filmu „Kuracjuszem jestem” (2017) z wyśmakowanym przesłaniem: *Nigdy nie jest za późno na romans...*

Model aktywnego, zdrowego starzenia się, wprowadzony przez Światową Organizację Zdrowia (WHO), oznacza proces optymalizacji możliwości osób w podeszłym wieku z uwzględnieniem zdrowia, uczestnictwa w życiu społecznym i bezpieczeństwa, w celu podniesienia poziomu jakości życia w miarę upływu lat. Zasygnalizowane wyżej propozycje dotyczące aktywności i aktywizacji osób starszych w dużej mierze koncentrują się na ofercie rozrywkowej i rekreacyjnej, ale poza igrzyskami, *Festiwalami Twórczości Trzeciej Młodości*, marszami aktywności i paradami osób starszych z gadżetowymi reklamówkami z napisem *Senior to brzmi dostojnie!* albo *dumnie!*, pozostaje proza życia. W pełni zgadzam się z opinią profesora Tomasza Kostki (2019, s. 26): „Proszę jednak zwrócić uwagę, do kogo adresowane są te aktywności. To ludzie po sześćdziesiątce. Aktywni dlatego, że wciąż jeszcze w niezłej kondycji fizycznej. A co ze starszymi? Już teraz mamy w Polsce ponad 2,5 miliona ludzi, którzy skończyli 75 lat. Jak dobrze pójdzie, wielu będzie żyło 85–90 lat albo nawet dłużej. W takim wieku sprawność fizyczna i psychiczna najczęściej bywa daleka od zadowalającej. Wtedy kumulują się najpoważniejsze problemy zdrowotne i zaczyna najtrudniejszy etap starości”.

Zamiast konkluzji: „Nie[ch] żyje bal!”

Szkic ten zamykam w 272. dniu wojny za naszą wschodnią granicą, w czasie exodusu uchodźców wojennych, nadal trwającej pandemii koronawirusa, gwałtownie wzrastających cen energii i kosztów utrzymania, inflacji na poziomie dwucyfrowym oraz realnego zagrożenia recesją, a w konsekwencji bezrobociem. Pisząc ten tekst, słucham przesyconego melancholią utworu *Żalność* z najnowszego albumu Naphty (2022) – „To pieśń żałobna za światem, który tracimy każdego dnia. Jednak tam, gdzie smutek, musi być i radość, w wiecznym dążeniu do egzystencjalnego balansu”¹³.

13 <https://goingapp.pl/more/tance-label-wywiad-naphta-warna-wieslawski/> [dostęp: 23.11.2022].

Rena Marciniak-Kosmowska (2022, s. 13) w wyjątkowej urody wierszu – dedykowanym pamięci Jej Teścia – zapisała: „kiedy opuszczałeś ciało towarzyszyła ci tylko / muzyka obcych / świszczących oddechów / na szpitalnej sali / [...] w nocy odszedł tato / a my pod kluczem wirusa / nie mogliśmy nawet / odprowadzić cię na cmentarz”.

Zwykła ludzka tragedia naszego czasu... A oto dramat kolejny – jedna z laureatek omawianego plebiscytu, polska społeczniczka, „doktor dla zaszczytu”, Siostra Małgorzata Chmielewska (ur. 1951) – w radiowym wywiadzie z 26.09.2022 r. w Poranku „Siódma – Dziewiąta” Rozgłośni Katolickich – zwierzyła się:¹⁴

Nasza wspólnota [„Chleb Życia” – przyp. aut.] prowadzi dziesięć domów dla ludzi bezdomnych. Jednocześnie jest to około 250 ludzi, którzy są starsi, chorzy i niepełnosprawni. Ograniczamy temperaturę do 19 stopni Celsjusza, ale mamy ogromny problem z cenami energii. Do tego ogromnie wzrosły ceny paliwa do samochodów. To bardzo obciąża naszą kasę, bo ciągle wozimy tych ludzi, np. do lekarzy. Jednak przede wszystkim mamy problem z energią. Żywność jeszcze mamy, ale jest jej coraz mniej...

Na koniec mogę jedynie dodać rozprzestrzeniającą się – również w Polsce – **eutanzję ekonomiczną**, czyli „świadome zaniechanie działania zarówno diagnostycznego, jak i terapeutycznego z powodu braku środków finansowych” (Zielonka, 2000, s. 20; Zych, 2022, s. 34). Jeśli nie otrzymaliśmy od lekarza pierwszego kontaktu karty diagnostyki i leczenia onkologicznego (DILO), to na przyjęcie u lekarza specjalisty, np.: kardiologa, urologa bądź dermatologa, przyjdzie nam poczekać ponad rok. W najnowszym raporcie *PolSenior2* „wskazano na gorszą dostępność do różnych usług medycznych w najstarszych grupach wiekowych” oraz występujące „wyraźne różnice w dostępności do usług medycznych obserwowane [...] pomiędzy mieszkańcami wsi a mieszkańcami dużych miast” (Tobiasz-Adamczyk, 2021, s. 1033). Ponadto „w badaniach *PolSenior1* i *PolSenior2* okazało się, że kilkanaście procent respondentów musi czasami lub często rezygnować z zakupu lekarstw ze względu na brak pieniędzy” (Błądowski, 2021, s. 73).

Wracając do omawianego plebiscytu, organizatorzy przewidywali – niczym w *Seksmisji* (1983) [moja supozycja – przyp. aut.]: „Wywiady, autografy, wizyty w zakładach pracy...”, a przede wszystkim uroczystą galę dla laureatów plebiscytu, planowaną na styczeń 2022 roku, „w trakcie której Laureatom zostaną wręczone Nagrody, o których mowa w § 7 Regulaminu”¹⁵. A tymczasem w tle po-

14 https://www.youtube.com/watch?v=T-pYV1_DLns [dostęp: 23.11.2022].

15 zob. <https://plebiscyt21.flexi.pl/regulamin-plebiscytu> [dostęp: 23.11.2022].

brzmiewają jeszcze słowa przeboju sprzed dwudziestu prawie lat, pióra Agnieszki Osieckiej (1936–1997), w wykonaniu jednej z nominowanych w tym plebiscycie piosenkarek: **Niech żyje bal!**

Czas na końcówkę tego szkicu, którą odnajduję w celnym aforyzmie Hugona Steinhausa (1887–1972): „Wszystkie bale są kostiumowe, nawet bal nudystów” [kłania się Andersen – przyp. aut.]. **I po balu...!**

Bibliografia

- Banaś, A. (2019). *Dekameron reakcją mieszkańców Florencji na epidemię dżumy w 1347 roku*. W: M. Dąsał (red.), *Acta Uroboroi – w kręgu epidemii II* (ss. 36–48). Wydawnictwo Uniwersytetu Medycznego im. Piastów Śląskich we Wrocławiu.
- Błędowski, P. (2021). Zmiany w politykach, w tym zdrowotnej i społecznej, wobec starzenia w Polsce i Europie w ostatniej dekadzie. W: P. Błędowski i współprac. (red.), *PolSenior2. Badanie poszczególnych obszarów stanu zdrowia osób starszych, w tym jakości życia związanej ze zdrowiem* (ss. 69–85). Gdański Uniwersytet Medyczny.
- Boccaccio, G. (1874). *Dekameron. Sto powiastek*. Lwów.
- Góral, A., Jałocha, B., Mazurkiewicz, G., & Zawadzki, M. (2019). *Badania w działaniu. Książka dla kształcących się w naukach społecznych*. Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Kostka, T. (2019). Ja to bym już chciała umrzeć. *Gazeta Wyborcza – Magazyn Świąteczny*, 40, 26–27.
- Lewin, K. (1946). Action research and minority problems. *Journal of Social Issues*, 2(4), 34–46.
- Lewin, K. (2010). Badania w działaniu a problem mniejszości. W: H. Červinková, B. D. Gołębiak (red.), *Badania w działaniu: Pedagogika i antropologia zaangażowane* (ss. 5–18). Wydawnictwo Naukowe Dolnośląskiej Szkoły Wyższej.
- Marciniak-Kosmowska, R. (2022). Wiersze. *Śląsk*, 324(9), 12–13.
- Matus, L. (2022) Tak żyjemy, jak myślimy. *Gazeta Senior*, 1, 2–3.
- Morin, E. (1983). Vieillessement des théories et théorie du vieillessement. *Communications*, 37, 203–211.
- Okoń, W. (1971). *Elementy dydaktyki szkoły wyższej*. Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- Pilch, T., Bauman, T. (2001). *Zasady badań pedagogicznych. Strategie ilościowe i jakościowe*. Wydawnictwo Akademickie Żak.
- Rapoport, R. (1970). Three dilemmas in action research. *Human Relations*, 23(6), 499–513.
- Saramonowicz, A. (2010). Facet lubi patrzeć na gładkie – rozm. R. Taborski. *Wysokie Obcasy*, 36, 46–49.

- Tobiasz-Adamczyk, B., Gałaś, A., Jędrzejczyk, T., Wojtecka, A., & Grodzicki, T. (2021). Dostępność i poziom satysfakcji z usług medycznych. W: P. Błędowski, T. Grodzicki, M. Mossakowska, & T. Zdrojewski (red.), *Badanie poszczególnych obszarów stanu zdrowia osób starszych, w tym jakości życia związanej ze zdrowiem* (ss. 1011–1034). Gdański Uniwersytet Medyczny.
- Vilar, E. (2008). *Starość jest piękna. Manifest przeciwko kultowi młodości*. Agencja Dramatu i Teatru.
- Zielonka, T. M. (2000). Na marginesie Kodeksu Etyki Lekarskiej. *Gazeta Lekarska*, 3, 20–22.
- Zych, A. A. (2022). Usiłowanie samobójstwa, samobójstwo w starości i parasamobójstwo. W: B. Hołyst (red.), *Zapobieganie samobójstwom. Zachowania suicydalne osób starszych* (ss. 11–40). Difin.

Filmografia

- Kuracjuszem jestem*. (2017), film dokumentalny, reżyseria i scenariusz: Karolina Drogowska. Aurelia Radecka, produkcja: Telewizja Polska.
- Seksmisja*. (1983), film fabularny, reżyseria i scenariusz: Juliusz Machulski, wytwórnia: Zespół Filmowy Kadr, dystrybucja Film Polski.

Netografia

- <https://bip.usz.edu.pl/doktorat-habilitacja/12064/artur-fabis> [dostęp: 11.10.2022].
- <https://flexi.pl/aktywnosc-50plus/plebiscyt-21-osob-flexi-na-xxi-wiek-czyli-jak-docenic-osobowosci-w-generacji-50-1979> [dostęp: 07.01.2022].
- <https://glosseniora.pl/2021/12/01/poznajcie-laureatow-i-edycji-ogolnopolskiego-plebiscytu-21-osob-flexi-na-xxi-wiek/> [dostęp: 06.01.2022].
- <https://goingapp.pl/more/tance-label-wywiad-naphta-warna-wieslawski/> [dostęp: 23.11.2022].
- <https://katalog.bip.ipn.gov.pl/informacje/26267> [dostęp: 16.01.2022].
- <https://plebiscyt21.flexi.pl/> [dostęp: 07.01.2022].
- <https://plebiscyt21.flexi.pl/regulamin-plebiscytu> [dostęp: 23.11.2022].
- <https://pkw.gov.pl/wybory-i-referenda/wybory-do-sejmu-i-do-senatu/wybory-do-sejmu-i-senatu-w-2001-r/komunikaty-okregowej-komisji-wyborczej/obwieszczenie-okregowej-komisji-wyborczej-nr-33-w-kielcach> [dostęp: 23.11.2022].
- <https://sjp.pwn.pl/sjp/plebiscyt;2500977.html> [dostęp: 07.01.2022].
- <https://www.gazetasenior.pl/wp-content/uploads/2021/12/Gazeta-Senior-styczen-2022.pdf> [dostęp: 06.01.2022].
- <https://www.gazetasenior.pl/wp-content/uploads/2022/08/Gazeta-Senior-wrzesien-09-2022.pdf> [dostęp: 04.10.2022].

<https://www.infor.pl/akt-prawny/MPO.2005.008.0000153,metryka,obwieszczenie-prezesa-rady-ministrow-o-tresci-oswiadczenia-zlozonego-przez-osobe-powolywana-na-kierownicze-stanowisko-panstwowe-przez-prezesa-rady-ministrow.html> [dostęp: 16.01.2022].

<https://www.kp.pl/dla-mediow/lech-rozwija-wspolprace-z-polish-hip-hop-festival> [dostęp: 16.01.2022].

<https://www.rp.pl/diagnostyka-i-terapię/art8714411-krystyna-janda-tez-zaszczepiona-wum-wyjasnia> [dostęp: 16.01.2022].

<https://www.sport.pl/tenis/7,64987,28008130,jest-reakcja-australian-open-novak-djokovic-usuniety.html> [dostęp: 16.01.2022].

https://www.wikiwand.com/de/Der_Kampf_zwischen_Karneval_und_Fasten [dostęp: 04.10.2022].

https://www.youtube.com/watch?v=T-pYV1_DLns [dostęp: 23.11.2022].